

Padesát případů malíře Valečky

podle vyprávění Jaroslava Valečky
sepsala Jolana Pastor

Jaroslav Valečka pracuje jako kronikář. V jeho uhrančivých, neklidných, magických obrazech ožívají staré příběhy kraje pod Jedlovou. Starý posed s oběšencem, hřbitov s opilcem, další opilec ztracený celá desetiletí na dně rybníka, kozel letící z věže kostele, procesí a maškary v lese, starý blázinec, nebe plné padáčeků...

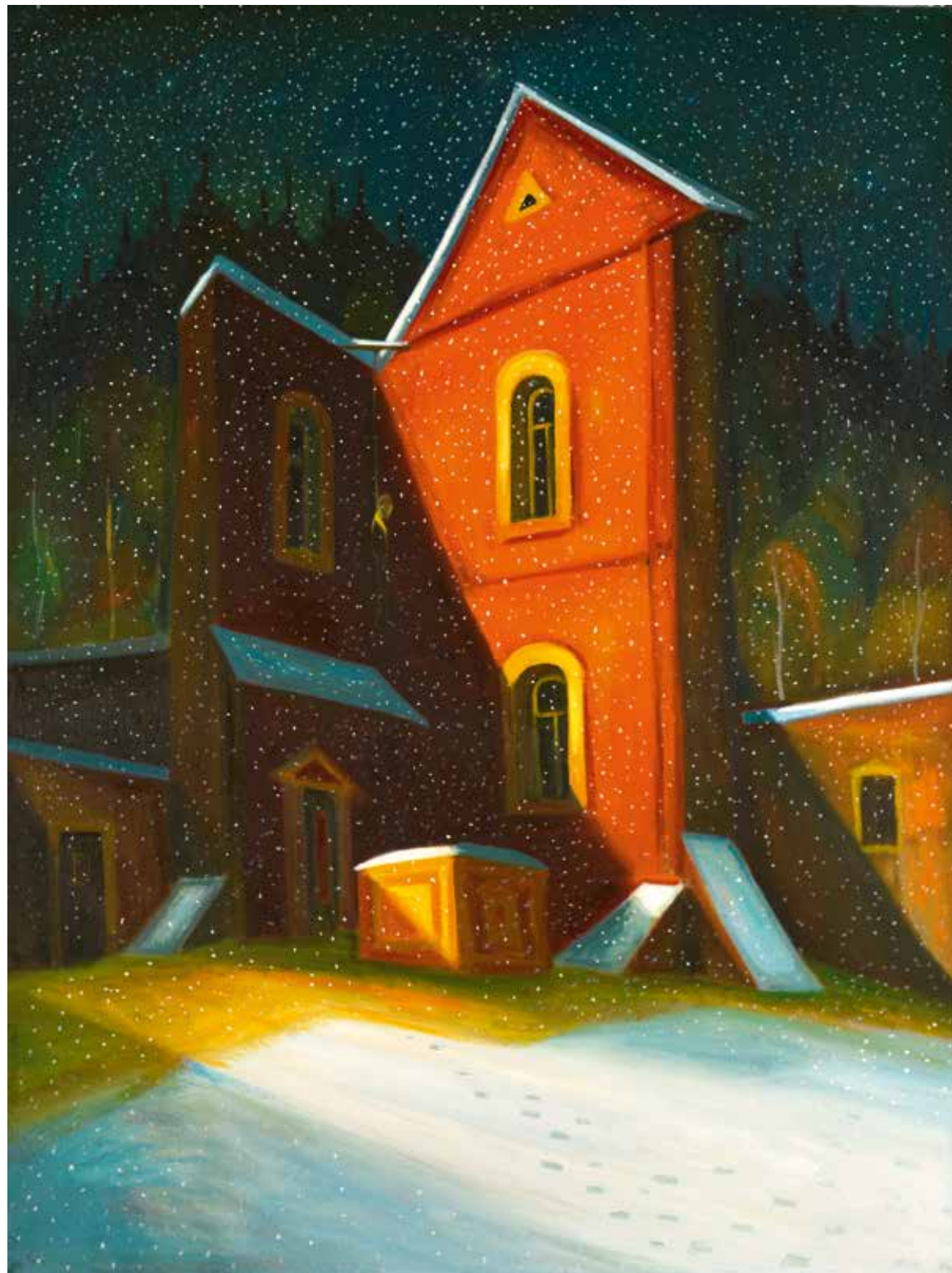
Všechno to vystupuje ze tmy zapomnění ozářené často měkkým, ale neúprosným světlem. Na chvíli se něco rozsvítí a probarví, něco se vysloví, na chvíli se všechno zastaví, ale jen na chvíli, než to zase všechno zase zmizí ve tmě a mlze. To samé platí i pro jeho vyprávění. Každá jeho vzpomínka je malý velký příběh z tohoto tak krásného a na první dojem klidného kraje, který ale vůbec klidný není a nebyl.

Jaroslav Rudiš, spisovatel

OBSAH

2	Frontispis	30	MÁRNICE	57	DRÁŽĎANY	82	ZABIJAČKA
	<i>Noc</i> , 170 × 125 cm, 2014		Márnice, 120 × 100 cm, 2022		Padáky, 150 × 200 cm, 2016		Zabijačka, 150 × 125 cm, 2020
4	Předmluva	33	MĚSÍC V KRAJINĚ	58	ZHRZENÝ MANŽEL	85	MÍCHAČKA
	<i>Bouře</i> , 115 × 170 cm, 2020		Noční jezdci, 180 × 100 cm		Zhrzený manžel, 143 × 115 cm, 2021		Dech, 80 × 50 cm, 2016
9	BEER	34	VANA	61	BLÁZINEC	86	VÁLKA
	<i>Viselec</i> , 170 × 125 cm, 2014		Dno, 125 × 110 cm, 2014		Léčebna, 170 × 125 cm, 2018		Hlaveň, 130 × 110 cm, 2012
10	KOLOTOČ	37	HŘBITOV	62	ENTOMOLOG	89	NECHTĚNÝ
	<i>Kolotoč</i> , 135 × 100 cm, 2021		Sníh, 170 × 135 cm, 2015		Cikáda, 60 × 100 cm, 2014		Rozstřelená hlava, 70 × 870 cm, 2017
13	KUŘE	38	ZMRZLÁ MARCELA	65	POSED	90	MOROVÝ DOKTOR
	<i>Udávené kuře</i> , 60 × 70 cm, 2021		Dívčí pokoj, 115 × 105 cm, 2020		Posed, 100 × 100 cm, 2018		Mor, 150 × 120 cm, 2022
14	KULOVÝ BLESK	41	KRÁTER	66	PROVINILÝ MANŽEL	93	SVĚTLUŠKA
	<i>Kulový blesk</i> , 100 × 135 cm, 2016		Exploze, 100 × 158 cm, 2011		Sníh, 125 × 135 cm, 2018		Bludičky, 110 × 125 cm, 2014
17	BALETKA	42	MOROVÍ DOKTOŘI	70	SLEPICE	94	JELEN A RUS
	<i>Loutka</i> , 100 × 120 cm, 2022		Moroví doktoři, 115 × 200 cm, 2021		Sťatý kohout, 150 × 100 cm, 2020		Posed, 125 × 110 cm, 2021
18	KLÁŠTER	45	LÉTÁNÍ	71	RUDE GARDY	97	HAVÁRIE
	<i>Kastelánka</i> , 150 × 125 cm, 2021		Let, 140 × 170 cm, 2020		Mrtvoly, 140 × 100 cm, 2012		Ohnivá cesta, 115 × 200 cm, 2020
21	HOLÍNKOVÝ DĚDEK	46	PTÁCI	73	OHŇOSTROJ	98	UPÍR
	<i>Vesničan</i> , 121 × 86 cm, 2006		Ptáci, 100 × 120 cm, 2016		Noc okultistů, 150 × 100 cm, 2019		Netopýr, 60 × 125 cm, 2017
22	MRTVÁ NĚMKA	49	KOZEL NA VĚŽI	74	STOH	101	PROCESÍ
	<i>Mrtvá Němka</i> , 100 × 70 cm, 2021		Házení kozla z věže, 180 × 125 cm, 2018		Rozvod, 150 × 100 cm, 2018		Poutí, 125 × 200 cm, 2013
25	RYBNÍK	50	TROJICE	77	OPILÝ NA HŘBITOVĚ	102	NOC OHŇŮ
	<i>Voda</i> , 125 × 140 cm, 2018		Dušičky, 125 × 110 cm, 2019		Opilci na hřbitově, 150 × 115 cm, 2019		Morana, 200 × 140 cm, 2014
26	MAŠKARY	53	JACHTA	78	ZLATÝ HŘEB	105	SVÁTEK MRTVÝCH
	<i>Maškary</i> , 170 × 125 cm, 2021		Jachta, 143 × 210 cm, 2021		Zlatý hřeb, 100 × 70 cm, 2019		Dušičky, 100 × 150 cm, 2020
29	ROJ JISKER	54	Z DENÍKU POLOMRTVÉ	81	HLAVA	106	KONEC OKUPACE
	<i>Bludičky</i> , 150 × 125 cm, 2020		Raci, 100 × 70 cm, 2019		Hlava, 150 × 115 cm, 2020		Pálení vlajky, 115 × 200 cm, 2019

Všechny obrazy jsou olej na plátně

BEER

Soused Beer v domku od rybníka hodně kradl. Už měl jít do vězení, jenže s tím otálel. Jak jinak. Nástup za katr počká, říkal si. Zahlédl jsem ho, jak s rukama za zády, s hlavou svěšenou a s pohledem zabodnutým do země obcházel rybník. Obešel ho několikrát. Pak zmizel. Brzy ho našli. Visel nedaleko na vlastní hrušce. Vyřešil to, jak nejlépe dovedl. Raději se oběsil, než by se nechal zavřít za mříže. Od babiček jsme pak často slýchali: „Nezlobte děti, nebo skončíte jako Beer.“ Moc povzbudivé to tenkrát nebylo. Ať tak nebo tak, stromy do nebe nerostou.

V domě je ticho a prázdno. Smutný pokojíček bez hraček. Jen holčička sedí v koutě. Tolik by si chtěla hrát. S panenkami. Tatínek odešel. Asi moc zlobila. Nemá panenky a teď už ani tatínka. Stalo se to takhle. V devadesátých letech, hned po sametové revoluci, kdy se otevřely hranice ven z komunismu, vyhrnuli se lidé, aby si užili konzumu. Po dvaceti letech za železnou oponou je touha zažít hojnost regálů, překypujících náhle nedostatkovým zbožím, k pochopení. Tatínek holčičky byl za socialismu vyhlášený vekslák ve vsi. Pro široké okolí kšeftoval s digitální technikou, hodinkami, oblečením, po kterém se u nás jen vzdychalo. Z Německa pro dceru přivezl panenku. Hodně panenek. Takové v našich obchodech nebyly. Pokud se vyrobily, tak šly na vývoz. Dcera Janinka ale měla štěstí. Tatínek ji pravidelně léta přivázel mrkací panny, jaké si přála. Vozila je v kočárku po vsi, hrávala si s nimi na louce u lesa, oblékala je a česala. Neměla sourozence ani kamarádku. Ve vesnici žili samí kluci. Panenek měla přes dvacet.

Až jednou po obědě přišla do pokoje a tam...prázdno. Jen jedna jediná panenka ležela na podlaze s utrženou hlavičkou. Janinka se vyděsila a běžela ven, aby se podívala, kde je kočárek, který odložila v zahradě. S oblibou si hrála na dece v jabloňovém nebo třešňovém sadu za chalupou. Mezi bzúčením včel a poletováním motýlů, ve stínu košatého stromu byl celý její svět. Našla jen zmuchlanou deku a rozházené dětské nádobíčko z kuchyňky. Vhrkly jí slzy do očí. Kde jsou moje panenky? S očima zamlženými pláčem pobíhá po sadu, hledá v trávě pod stromy, ve skryších, kterou si postavila na hraní, aby ji nikdo neviděl. Utíká do chalupy, po schodech seběhne do sklepa, prohlédne regály se zavařeninou i hromadu dřeva nachystanou na zimu. Nikde nic. Vběhne do seníku, kde se v teple choulí kořata bez mámy. V zoufalství otevře i dveře chlívků, jestli snad tam neleží její panenky. Čuník se dívá, co mu přinesla do korýtky. Kde jen mohou být, dívá se dívka.

V tom ji napadne: ještě na druhém konci dvora, za seníkem se podívám do králíkárn. Bleskne v ní naděje. Běží tam. Na dvacet ušatých chlupáčů spokojeně kroutí čumáčky. Přezvykují stonky sena a okusují mrkev. Janinka je zoufalá. Kde jen mohou být? Kam se poděly? Pro slzy nevidí. Smutně se vrací domů. Po schodech se vleče do prázdného pokoje. Osamí. Svět panenek už není. Tatínek odešel. Vráť se ještě někdy?

Na druhém konci vesnice u lesa si hraje parta kluků. Dovádějí u rozbitého altánku. Je slyšet vzrušené hlasy, rány kladivem i vrzání čehosi nedefinovatelného. Při pohledu zblízka je vidět, že se altánek pokoušejí opravit. Tak, aby šel roztočit jako kolotoč. Co je to zase za nápady? – diví se kolemjdoucí, ale jde dál. I on byl kdysi klukem a má pro rošťárny pochopení. Jde pryč. Den se ukryje za stmíváním a noc vpadne do krajiny zpupně jako čaroděj v temných šatech. Až studené ráno odhalí, co se vlastně stalo. Kolotoč u lesa podivně obživl. Visí na něm, hlavou dolů, za nohu i za krk oběšené ukradené panenky. Jako loutky s cizí duší. Otáčejí se zvolna v rytmu vrzání starého kolotoče. S očima dokořán, figuríny odpor nekladou.

KUŘE

Řezník Karel ze vsi se jednoho večera chvástal v hospodě, že sní živé kuře. Jen tak. Vsadil se s hrobníkem o dva metry živého plotu, že vyhraje. Ten sázku přijal. Hrobník ani na okamžik nezapochyboval, že kuře přežije. A kdyby ne, tak pár desítek tújí do živého plotu mu z osázení hřbitova zůstalo ještě dost. Má z čeho dávat. Když řezník vytáhl z kapsy vystrašené žluté kuře, hospodou to zašumělo. Tušili, co nastane a že to nebude pěkná podívaná.

Karel do sebe převrhl tři rumy v domnění, že nebohé ptáče sklouzne do hrdla lépe a projde jícnem samovolně. Kdepak! Nešlo to tak hladce. Kuře mu vyjeveně koukalo z úst a pípaje se drápalo zpátky. Zdálo se, že rychle vypustí duši. Nožičkami se odráželo v řezníkově hrdle a křídélky ho lechtalo po jazyku. Řezník blednul až modral. Kuře se rozhodlo, že svůj život nedá jen tak lacino! Odvážně rozdávalo rány zobáčkem a žrout Karel měnil barvy jak na semaforu. Nedostávalo se mu dechu. Jako podřátý se svalil pod stůl a vytřeštil oči. Ptáče využilo příležitosti a vyskočilo mu z úst, které záhy opustila i slova. Je konec všemu. Hrobník si povzdechl. Sázku sice vyhrál, ale kopat stejně bude. Hrob zadušenému, co ho jedno lstivé kuře připravilo o život. A pak že silnější vyhrává!

KULOVÝ BLESK

Někdy koncem sedmdesátých let se v dobovém tisku objevila zpráva o nešťastné události, že do jedné chalupy v Jizerských horách udeřil kulový blesk. Zabil tam místního doktora. Ten zrovna seděl u stolu a když ho našli, seděl dál. Prý na něm nebylo nic poznat. Jen byl mrtvý.

BALETKA

Na břehu jezera se cosi mihotá. Zdá se to být pohyblivé a matoucí. Šustí to čímsi nepravidelným v pravidelných intervalech. Odkud přišlo to nepostižitelné? S večerem se objevuje. Ráno mizí. Ukáže se všem? Spatří ji všichni? Na obloze tma zhasíná den a pomalu svolává hvězdy, kterým by dovolila vysvléknout se z noci. Měsíc ještě váhá mezi spánkem a bděním. Už už špičku srpku jako bradu vystrkuje. Toulá se sněním.

A zatím u břehu, docela blízko, kdosi našlapuje. Co to šustí? Sukýnka a baletní střevíčky? Ano, ano! Obrisy se polehoučku rozjasňují, křehká osůbka vystupuje z mlhy. Baletka, co se zatoula-la odjinud. Neumí se vrátit zpět. Nebo nechce? Tenké nožky se země sotva dotýkají. Pojď blíž ty, kdo teskníš za steskem a zastav se. Postůj chvíli. Ten okamžik ti odhalí čas, který už minul. Otočí Tvář, vrátí se na pár chvil, aby trval. Sukýnka se točí, nožky kmitají a oči ševlí beze slov. Kdo by odolal? Pojď blíž, neboj se. Neotálej dlouho. Poutník zaváhá, než vykročí jejím směrem. Balancuje nad propastí? Tanečnice se vzdálí o pár krůčků a láká: „Pojď se mnou, přístup blíž a neboj se. Do-staneš, po čem jsi vždy toužil.“

Poutník neodolá. Tanečnice se vznáší nad vodní hladinou sotva pár centimetrů, rukou zlehka kyne. Okouzlený lapený se očarovane brodí vodou, propadá se stále hlouběji. Vzdaluje se od břehu. Chce být sám sebou. Přítomnost zve k blízkosti. Když ho objevili, už pro něj bylo pozdě. V krvi měl tři promile. Kdo to byl, se neví. Mobil ještě svítil.

Kdesi na hranici polského Slezska stával klášter. Dnes už jen ruiny mezi stromy smutně hledí na kolemjdoucího, neví, proč sem zabloudil. A přitom ještě docela nedávno se tady žilo. Vzdělaná a duchovně založená princezna Kateřina byla příbuznou německých vládnoucích rodů, jimž toto území patřilo. Ačkoliv již byla dvakrát vdaná, pokaždé ovdověla a nikdy se nestala matkou. Proč, zůstává záhadou. Ve věku padesáti čtyř let se nakonec pro svoji zbožnost rozhodla vzdát plytkého potěšení života a vstoupit do kláštera.

Po krátkém čase stráveném za mohutnými zdmi kláštera ji začaly zarážet podivné zvyklosti, jež zde patřily ke každodennosti. Abatyši přistihla, jak se líbá s mladými novickami. Matka představená nalévala řádovým sestrám neznámý nápoj, po němž se cítily svobodně a ztrácely zábrany. Abatyše je pak snadno přesvědčila, že oplývá božskou silou a ta se tělesným kontaktem v milostném aktu přenáší na ostatní jeptišky. Vzdělaná a bohabojná šlechtična tomu neuvěřila.

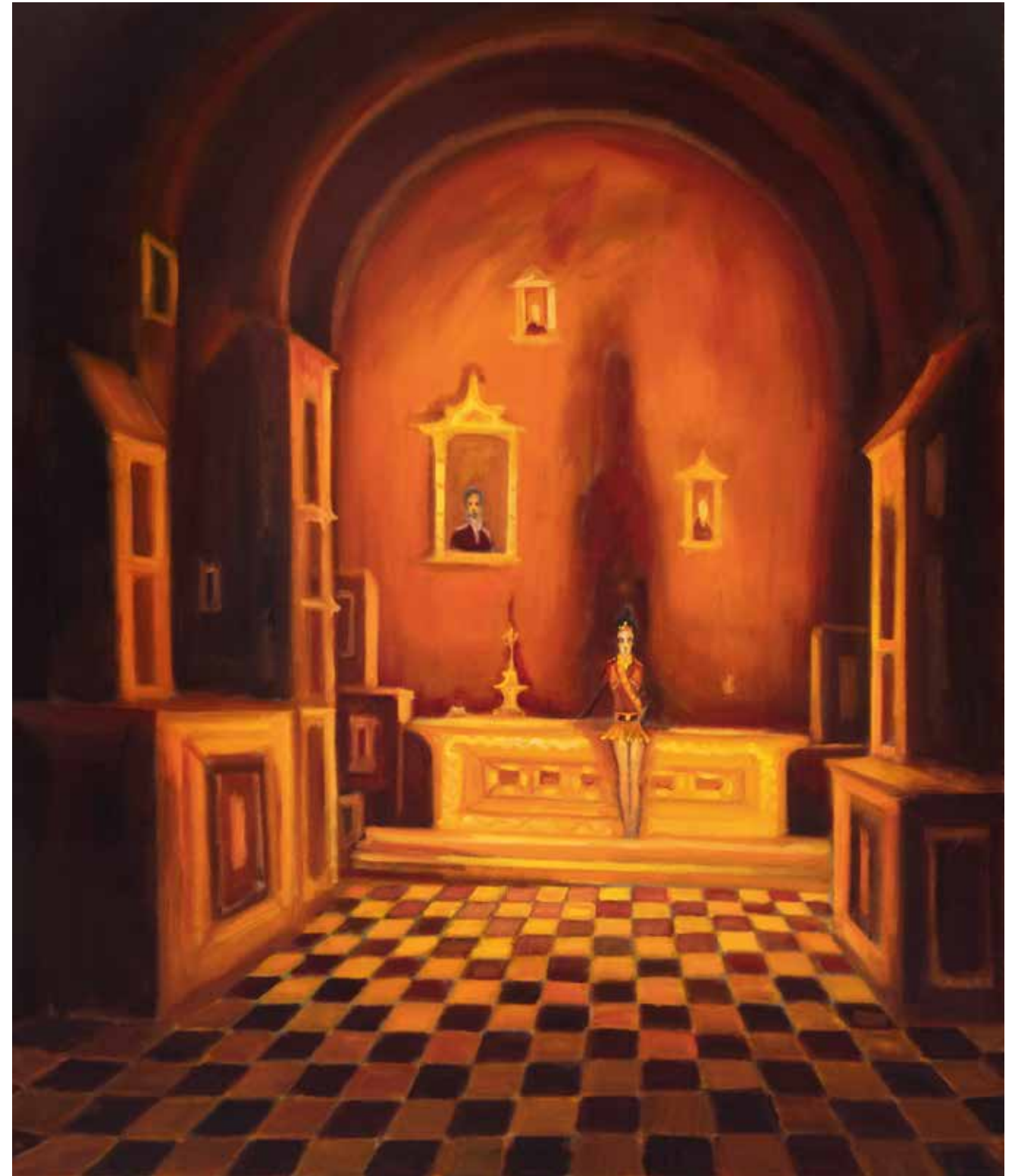
V klášteře se často pohyboval i zpovědník, který řádovým sestrám pravidelně jednou týdně ve středu udílel „zázračná rozhřešení“ a to rovnou ve zpovědnici. Kam by také chodil, vždyť pod svícem bývá největší tma. Šokovaná princezna poté, co zjistila, jak se to má se zbožností ve zdejší klauzuře, se proti prostopášnostem postavila. Odpozovala, že jakmile některá z mladých jeptišek odmítla abatyši vyhovět, zmizela neznámo kam. Když i šlechtičnu začaly svírat žaludeční nevolnosti, pochopila, že se zákeřná abatyše nestydí odstranit i ji.

Vzhledem k urozenému původu šlechtičny a podezření, které by na ni padlo, si jí abatyše netroufala podat příliš velkou dávku jedu, po níž by našla okamžitou smrt. Trávila ji proto menšími dávkami rulíku, otrušíku, které v podobě prášku přidávala do vína, aby tak u ostatních nabudila dojem, že žena trpí chronickým onemocněním a sužuje ji vleklá choroba. Ani stín podezření?

Šlechtična však její lstivost brzy prohlédla a víno i jídlo začala odmítat. Za bratrance měla biskupa jmenovaného samotným papežem. Tomu předala stížnost adresovanou svatému otci. Vyšetřování se co nevidět rozběhlo. Abatyše se vykrucovala a zapírala. Dala do toho všechno. Nepomohlo ani přemlouvání a sliby v podobě tučných peněžitých odměn. Tajné vyšetřování ukázalo, že matka představená zneužívala řadu mladých řeholnic i novicек po mnoho dlouhých let. Ty nepohodlné, co se vzpouzely a odmítaly se podrobit, sprovodila ze světa jedem, který byl v té době snadno dostupný a používaný jako prostředek k nenápadnému odstranění nepohodlné osoby. V rohu na konci klášterní zahrady, hned vedle bylinek, se našly tři zakopané ženské kostry mladšího věku. Skandál nebyl žádoucí. Obavy z něj způsobily, že byl klášter v tichosti opuštěn a vzácné předměty odvezeny neznámo kam.

Vilnou abatyši odsoudili k doživotnímu žaláři, zejména jako pojistku, aby navždy mlčela. Po pár letech tam také zemřela. Zpovědník, který s ní hříšné praktiky provozoval a vydatně jí pomáhal, si odseděl ve vězení tři roky. Poté se začal intenzivně věnovat teologické kariéře a stal se z něj uznávaný odborník v kanonickém právu. Dokumenty o zločinných událostech se ukryly v církevních tajných archivech. Je zřejmé proč.

A šlechtična? Ta si po šokující zkušenosti pomohla se stavbou vlastního kláštera, kde se sama stala abatyší. Konečně se mohla věnovat duchovní čistotě a modlitbám. Ve víře, kterou ctěla nadevše. V kraji se proslavila jako dobrodějka v péči o duševně nemocné, nad nimiž držela ochrannou ruku.

HOLÍNKOVÝ DĚDEK

Hned za plotem v sousedství žil muž podivínského ražení. Říkalo se mu holínkový dědek. Ne-nápadný mužíček s nápadnou chůzí. Kráčel pomalu a kolena zvedal vysoko. Připomínal kohouta. Celý rok nosil holínky. Jedny jediné. Nikdy je nesundával. Tajně jsme v dětství nakukovali oknem, jestli je před spaním stáhne. Zalezl do postele. A před postelí holínky nestály. Ani v předsíni. Ráno si v nich zase vykračoval vesnicí. Jednou za rok mu v nemocnici na chirurgii odpárali z nohou ponožky. Příští den už je měl znovu na nohou. Holínkový dědek byl hluchoněmý. Kdoví, proč je nosil desítky let. Možná k nim měl vztah jako ke kocourovi, který nás neopustí, dokud ho nevyženeme. Bez hlasu, v tichu, beze slov. Až ho jednou odvezli do blázince. Tam i zemřel. Holínky s ním zůstaly i v rakvi. Dali jsme mu je tam.

MRTVÁ NĚMKA

Na děčínském hřbitově probíhaly archeologické vykopávky. Nálezy mincí či porcelánových střepů nebyly ničím mimořádným. Ne že by neměly historickou hodnotu. Dokud nezakopli o mladší vrstvu doby nedávné. Druhá světová válka. Hroby a jejich kultura. Člověk v nich bezvýznamně leží. Neodpočívá. Zapomenutý v dějinách. Postarší unavený archeolog odhrnuje kamení a smetá hlínu. Náhle zpozorní. Kůže. Lidská. Z půdy se zvolna vymaňuje ženská postava s náznakem šatů. Už se nestydí jako dřív. Kdo ví, co se jí stalo. S tlením začala ještě mladá. Tvář dává tušit bývalou líbeznost. Tělo zemdlené trouchnivěním. Do vlasů jí kdysi vpletli věneček z voskových kvítků. Obdobný mívají nevěsty. I ten úsměv ji zůstal. Plný zubů. Jen rty už smrti ustoupily.

RYBNÍK

Na stráni nad rybníkem se klikatí cesta. Vede z kopce dolů do vsi. Do její spodní části. V horní je hospoda. V dolní pak chalupy a koloniál. Řezník a pekárna. Před měsícem se tady udála nemilá příhoda.

Autobus sjel z vršku dolů a vklouzl rovnou do rybníka. Jako po másle. Žádná velká tragédie. Zanořil se sotva po kola. Stál tam, nešťastník v půl metru vody. Více v rybníčku nebylo. Bahno, kam se podíváš. Nedá se nic dělat, ale rybník se musí vypustit. Už v minulosti se v něm válelo pár místních opilců, co se jim cestou z hospody sesmekla noha. Teď navíc autobus a nejde s ním hnout.

Už se těšili, že si uvízlé kapry naberou na řízky a ženy k nim dodělají bramborový salát. Žabí stehýnka přešli bez povšimnutí. Černé škeble už teprve. Rybník vyschl. Ryby se snědly. Ne úplně všechno. Jeden zapomenutý opilec na ně přece čekal. Na dně rybníka. Dopotácel se od břehu tak daleko, že ho bahno odhalilo až teď. Ryby ho v bahně obraly na kosti.

To je Franta! Žasli. Poznali ho podle kalhot a hodinek, kterými se u piva rád chlubíval před ostatními v hospodě. Památka na dědečka z legií. A to si mysleli, že emigroval. Za lepším. A on zatím rozpačitě zahníval na dně rybníka.

MAŠKARY

V dobách dávno minulých šel krajem Hladomor. Strhnul s sebou všechny, které potkal. Neušetřil nikoho. Odevšad se ozýval jen nárek, hrůza a pláč vyhladovělých, které nebylo čím nakrmit. Ohavný puch rozkládajících se těl, které nenašli dřív, aby je mohli uvařit a sami přežít, se objevoval už jen zřídkakdy. Štěkot psů, co věrně hlídali, utichl už před lety. Ty snědli první. Vesnice tiše stály. V úzkosti před dalšími dny, které měly přijít. Ti, kdo ještě zůstali v domech, se neodvážili vyjít ani na zahradu pro petržel. Do polévky. Stejně ji nebylo z čeho uvařit. Čekání na smrt. Ti, kdo ji chtěli popohnat, aby je z dlouhého trápení vysvobodila dřív, se vydali každý pátek do lesa, aby tam zemřeli a neujídali tak vzácná sousta svým drahým. Láska a smrt. Tak nějak se vědělo, že ani mrtví v lese nezůstanou ležet ladem. Už ani vlka nebylo, který by houštinu od kostí vyčistil. Ty snědli hned po psech.

Krutost a bezohlednost se šířila jako kruhy na vodě. Jako když z čerstvé rány odkapává krev. Oči se samy zavírají před tou hrůzou. Není kam utéct.

Markéta si brzy ráno nazula holínky, a protože bylo sychravo, přehodila přes záda i pláštěnku. Věděla, že jde sbírat houby do lesa, ve kterém prý straší. Ale mlsný jazyk byl větší než úzkost, která jí svírala hrdlo. Babička jí vyprávěla o hladomoru, který se před mnoha lety objevil ve zdejší kraji. V lese opodál. V koutku duše se choulily myšlenky, které se snažila přehlušit mlsnými představami na smažená vejčička s houbami. Nejistým krokem vyrazila k lesu, který ještě spal. Čas mezi vlkem a psem.

Svítání se pomaloučku chystalo vstát a pozvat ke snídani slunce. Markéta zaplula mezi strnule stojící stromy. Oči přibodnuté k mechu a listí v lesním porostu. V tom zkoprněla. Dech se jí zastaví. Čas se náhle propadá. Zatmí se jí před očima, zakopne o větev a upadne. Jak dlouho tam leží, neví. Když konečně otevře oči, zděšeně hledí před sebe, neschopna slova.

Mezi stromy stojí a mlčky na ni zírají maskary. Markéta se úzkostí nemůže ani pohnout. Hlouček maškar na tyčích vykročí směrem k ní. Přibližují se. Duše zemřelých za hladomoru, zašeptá dívka dřív, než omdlí. V košíku se krčí pár bílých muchomůrek s lysými hlavičkami.

ROJ JISKER

Večer se přiblížil na dotek. Lesem se nese vzdálený zvuk. Zpomalený stmíváním. Noc si nazula boty a protahuje se v zádech. Lupne jí v kříži, kosti zapraskají, klouby vrznou. Někdo otevřel dveře do tmy. Když nevíš, tak se zeptej. Na nebi se rozkročil měsíc. Svit vklouznul do lesa a radí poutníkům, jak se vypořádat s temnotou mezi stromy. Možná to nevíš, ale není oč stát. V teple chalupy pít čaj a čist si. Slyšet za okny pískot větru. Něco se přibližuje z dálky. Skřípění zesiluje. Listy šustí. Ptáci křičí. Zděšeně vylétají. Mravenci na zádech stěhují kukly. Kuna zvědavě vyčuhuje, než zalezde do dutiny.

Lesem se nese vzdálený zvuk. Chrčí, vrčí, trčí vzduchem. Drnčí. Co to může být? Pískání, výskání, třískání. Sviští si to mezi stromy. Syčení a skřípání. Něco se přibližuje. Až najednou se zjeví roj jisker. Pořád se blíží. Zesiluje a zvětšuje. Úpí.

Tlupa mužů táhne lesem litinovou vanu, co ji ukradli na dvorku sousedům. Vlečou ji do sběru tak usilovně, až po cestě vysypané kamením jiskry odletují. Jako roj světlušek, když se splaší a neví, kam se vrátit. Prskají a syčí lesem, dokud je vzdálenost neunaví. Zapomene. Nejpozději ve sběrném dvoře se jiskry utiší. Otočí se na záda a ztichnou docela.

MÁRNICE

Ruda, Eugen, Jeník, Marta a Trudi. Smečka dětí, co si ráda hraje u hřbitova. Ani prázdná márnice je nevystraší. Smutek zchátralé budovy po nich lačně natahuje prázdné ruce. Vábí je: „Pojďte si pohrát“...aspoň na chvíli se zase cítit obydlená, přeje si márnice. Kdyby na katafalku v pokli-
du smrti spočivaly kosti nějakého nebožtíka, křupaly by v těchto mrazech zimou. Těžko říct, zda mrzlo více venku nebo v márnici. Hry dětí na schovávanou dorazily až sem: hřbitov i márnice aspoň na pár chvil ožily rozpustilým smíchem. Ve výklenku už pár měsíců postává skleněná rakev. Prázdná čeká na nebožtíka. Ví, že nájemníka má jistého. Jen se neví kdy.

Malá Trudi se rozeběhne a zavadí o starou lampu. Ta se s rámusem rozletí na kusy. Střepy se zakousnou do tepla dětské tváře. Ruku pořežou. Smečka dětí se strachy rozprchne. Ať už jsou fuč. To bude mazec! Trudi je bezradná. Stékají po ní pramínky krve, červené jako rozmačkané jahody. Holčička ztrácí dech, omdlévá. A ta hrozná zima! Trudi si bezradně lehne do pootevřené rakve. Snad jí bude tepleji. Únavou usíná. Proč ji nenapadlo odejít? Do rána by umrzla. Ještě v noci se pro ni vrátili. Pod skleněným poklopem v rakvi spala jako zapomenutá panenka s porcelánovou hlavičkou.

MĚSÍC V KRAJINĚ

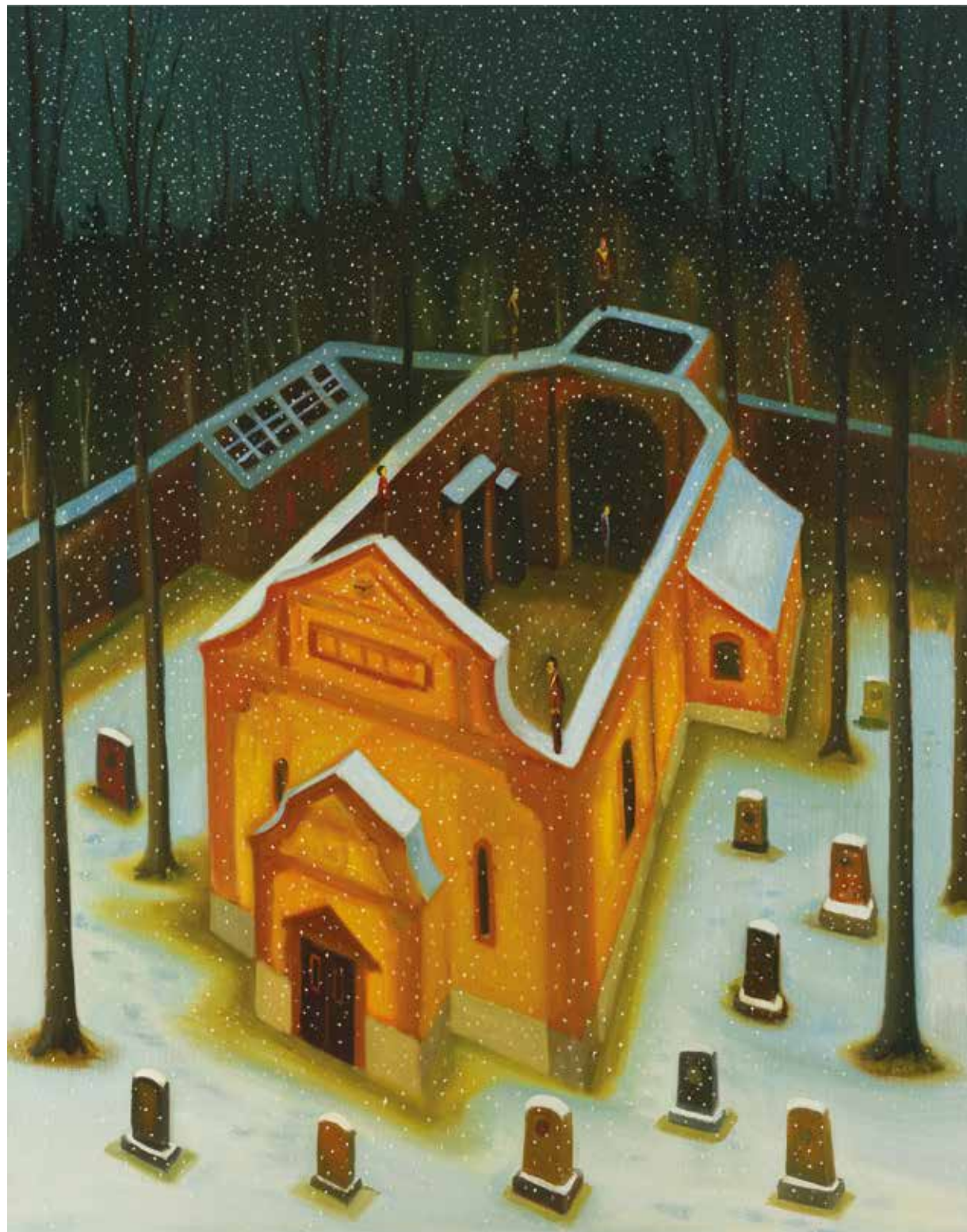
Pluje černou nocí půlměsíc, s večerem když obouvá si střevíc do tmy. Až mu vrány zakrákají na pozdrav. Není čeho se bát. Sny se mohou zdát nedospělé. Jitřenka je vždy jistá. O to už se příroda postará. Kvečeru luna vstane, rozhlédne se po krajině, než se rozlétne za sněním. Těch druhých. Co v její tváři spatří sebe? Není čeho se bát. Noc je plášť něhy. Obejme ráda. Zahalí. Miluje. Noc co noc. Den po dni.

VANA

Už se stmívalo. Sychravo táhlo zahradou. Zahnala poslední slepici a za nimi i kohouta. Včera jí liška zrzavá odtáhla jednu z nich. Dnes večer už ne, pomyslela si a spokojeně zavřela dveře. V myšlenkách samu sebe pochválila, že kurník dokázala opravit. Slepíčky mají odteď spolehlivé útočiště. Odolné proti všem nezvaným hostům. S uspokojením zalezla do stavení.

Popadla ji chuť prohřát si tělo ve vaně. Otočila kohoutkem a vyčkala až se začne plnit horkou vodou. Po chvíli se do ní labužnický položila. Slastně vydechuje blahem. Lebedí si. Prokřehlý údy se pomalu prokrvují. Natáhne se pro mýdlo na druhém konci vany. Ostrá bolest v zádech jí idylu v tu ránu přeruší. Hexenšús! Přiskřípnutý nerv ji okamžitě znehybní. Vyvalí oči. Horká voda stále přitéká a není, kdo by ji zastavil. Tělo se nafukuje do tvaru růžového neforemného panáka. S hlavou, která jen bezmocně křičí. Není nikdo, kdo by slyšel. Není nikdo, kdo by pomohl. Nekonečný proud horké vody se rychle přehoupne přes okraj vany. Vtéká do koberců, pod stůl i pod postel. Našli ji až ráno. Vypadala jako vařený rak. S tázavýma očima, které už znají odpověď. Z druhého břehu.

HŘBITOV

Na vlhkém okraji lesa stával německý hřbitov. Šířil kolem sebe klid a pokoj. Vytrvale se držel svého tichého zanícení i tam, kde se živé duše ztrácely. S očima dokořán zahleděný do nebes. Po staletí bez mrknutí oka. Kamenné náhrobky zadumaně provázely jmény dávno zesnulých. Pokud se už definitivně nerozhodly padnout na kamenná záda. Edeltraud Rilke, Joachim Finkelkraut, Berta Zinkel. Jak asi vypadali? Koho milovali? Vzal je někdo za ruku, když se cítili osamělí?

Po válce se všechno změnilo. Nejdříve pobořili a ukradli náhrobky. Poté rozebrali hřbitovní zeď. Ve vsi začaly záhy vyrůstat domy z vyvráceného kamení. Krev jiného. Nepálí. Nakonec vykáceli i stromy. Nezůstala po nich ani jediná větvička, co by se rozhodla ještě žít. Na rozbořený hřbitov si vzpomněli až v devadesátkách. Na dušičky, vyhnané ze staletých domovů. Všemi opuštěné. Rozsvítili svíčky. Zářily do daleka. Snad aby přivolaly okamžiky posvátné tísně. Nebo jen vzpomínku. Znovu se světýlka mihotala a jak se vosk roztékal, slil se do zářící ohnivé říčky s rameny unavenými kouřem. Jako láva, když se vyhrne a hasne. Záře odtéká krajinou, dušinky stoupají k nebi. Kouřová clona uniká zesnulým.

Možná i odpouštět se naučí.

ZMRZLÁ MARCELA

Marcela si ráda vypila. Zrovna mrzlo. Chlad se vklínil až do kostí. Tma už zhluboka zpívala, když píseň nocí tančila. Ani nevěděla, jak se vymotala z prázdné hospody. Kdo by se divil, že si spletla vrata. Nikoho to nezajímalo. Školním dvorem u domu, kde jí suť a hromady odpadků komplikovaly cestu za spánkem, vlezla dovnitř. Co na tom, že už léta nebyl nikým obývaný. Tma. Světlo žádné. Jen myši a pavouci. Možná i cosi víc tam šustilo po koutech.

Z ramen shodila kabát, s námahou vyzula boty. Svalila se na zem. Jako pytel žuchla. To nakonec dělala i doma, když se vracela z pitky. Za zdí venku bylo deset pod nulou. Uvnitř to bez zasklených oken táhlo a mrazilo v kostech jen o něco méně. Nevšimla si, že není zatopeno. Nebylo čím, ani v čem. Nakonec nebyl ani kdo by zatopil.

Druhý den začali Marcelu shánět. Prohledali okolí domu, kolem bloku obcházeli, ale neměli štěstí. Nikde nic. Kde jen může být? Našli ji, až zima povolila. To už byla cítit. Zmrzlá Marcela.

KRÁTER

V Mimoni se bezcílně potloukal hlouček ruských vojáků. Zbabělců, co se neštíteli ničeho. Nuda vládla jejich životům. Okouněli, zevlovali, než zmizeli do muničního skladu. Vzduchem se valil malér. Zkrat a třeskutá rána. Plameny šlehaly, kameny létaly. Výbuch, který se jen tak nevidí. Vystřídalo je až pomalu probouzející se ticho. A pak mlčení dlouho do noci.

Až teprve když ráno otevřelo oči, ukázalo rozsah katastrofy. V místě, kde stával muniční sklad, nestálo už nic. Jen odvar vzdálené ozvěny. Bolák, co se hned tak nezahojí. Rozšklebený kráter, co se léty zacelí? Možná nějaké kusy potrhanych těl ještě našli. Co už za života odtamtud měly odejít. Za Ural. Odešly až teď. A rovnou smrti vstříc.

MOROVÍ DOKTOŘI

Od rána se nad jezerem líně povaluje opar. Každou půlhodinu se vzdálí od hladiny zase o kus výš k nebi. Hynek, po němž jezero pojmenovali, se na své daleké cestě v cizině zastavil až na molu Dóžecího paláce v Benátkách. S úžasem si prohlíží krajková sloupoví, bělost ornamentů se mu očima vpíjí do paměti. Až na dno lebeční kosti. Vybaví si Lóri a její bíle vyšívanou zástěrku, jak mu ve světnici ještě nedávno chystala večeri.

Už se začalo stmívat, když zahne do jedné z uliček vedoucí vpravo dál a dál za vodu uprostřed města na laguně. Za okamžik zazvoní u strýce Marka. Dříve tak živý, dnes už jen zlomek muže s hlavou vtisknutou do polštáře. Umírá. Rukou synovci chabě naznačí, ať otevře dřevem vykládanou skříňku v rohu místnosti. Hynek vytáhne ze tmy šuplíku objemný váček. Tázavě se na strýce zadívá. „Patří tobě, odvez si ho do Čech,“ zašeptá nemocný muž. Hynek se překvapeně podívá dovnitř. Tohle nečekal. Měsíc se až po okraj rozsvítí blyštivými kamínky. Možná nevíš, že Mácha byl bohatý. Chvilí u strýce ještě poseděl. Počkal, až usnul. Rozloučil se smutně s tím, z něhož zbýval už jen stín. Moc o sobě nevěděl, když vystoupil z tísně domu na ulici rozjásanou karnevalem. V Benátkách mezi vodou a kamennou zdí proudily naparáděné masky. Okatě se čepýřily hrou a lstí. S bizarním nehybným úsměvem švitořily v uličkách, houpaly se před očima v pestrých kostýmech jako gondoly uvázané u kůlu na břehu laguny. Snad aby smíchem zahnal mor. Kam prchnout? Odkopne hnilobu do kouta. Karel Hynek se otočí za zvukem kroků a šumu. Zamrazí ho.

Spatří hlouček mužů v černých pláštích s ptačími zobany v sinalé tváři. Nehnutě ho pozorují. Ani malíčkem nemůže pohnout. Přikovaný k zemi. Padla na něj taková tíseň, že lidský osud nemůže být hlubší. Díval se do propasti, úzkost ho sevřela. Závrať jej pevně objala. Až na dno lidské bolesti. Touha nezemřít v iluzi slavnosti. Naléhavě mlčí. Krutá jako láska, když odchází. Na druhý břeh. Do neznáma. Sejdeme se?

Když se pozorně zadíváte, spatříte obrysy Máchova jezera i se dvěma ostrůvky a pitoreskní stavbou. U břehu se tiše houpe loď a na ní pět morových doktorů. Právě nastupují. Probudili se ze starých časů vzpomínkou. Čekali a dočkali se. Až vyplují. Jezero se zahalilo sněhobílou peřinou.

LÉTÁNÍ

Jako chlapec jsem miloval létání. S kamarády jsme nafoukli několik balónků, svázali je pevně k sobě a k nim pak upevnili papírovou figurku. A pak už se jen zasnili: jaké to asi je, vznášet se nad krajinou a hledět na ni z oblak, v noci osázených hvězdami.

Denně chodil tím směrem. Ráno vstal, něco zhltnul, aby se posilněný vydal do blízké továrny, kde pracoval jako brusič skla. Tu práci miloval. Vydržel hodiny pozorovat, jak se čirý materiál proměňuje žářem ohně v huti v tekutou hmotu, která v reakci s oxidem hned zase tuhne, až nabude žádoucího tvaru. Ten jí vtiskne mistr. Večer se unavený a spokojený vrací loukami a lesem z huti zpátky domů.

Až jednou si povšimne, že kousek od cesty, kam někdo vyhodil pytel s odpadky, uvízlo ve zbytku pletiva černé ptáče. Zoufale pípalo a snažilo se vyprostit. Kdoví jak dlouho už. Přistoupil k němu, vymotal mu pařátky a křídýlka z pletiva, osvobodil hlavičku. Vysílenému písčeti už mnoho sil nezbývalo. Z lahve od minerálky, kterou s sebou nosil, mu do zobáčku nakapal trochu vody, aby ptáče osvěžil a vzkřísil. Zdálo se mu slaboučké. Jak asi dlouho tady zápasilo o život, pomyslel si. Přesto všechno po chvíli očka ztratila barvu a zesklivatěla. Tělíčko se přestalo hýbat. Zemřelo mu v dlaních. Nedalo se pro něj už nic udělat. Smutně došel domů.

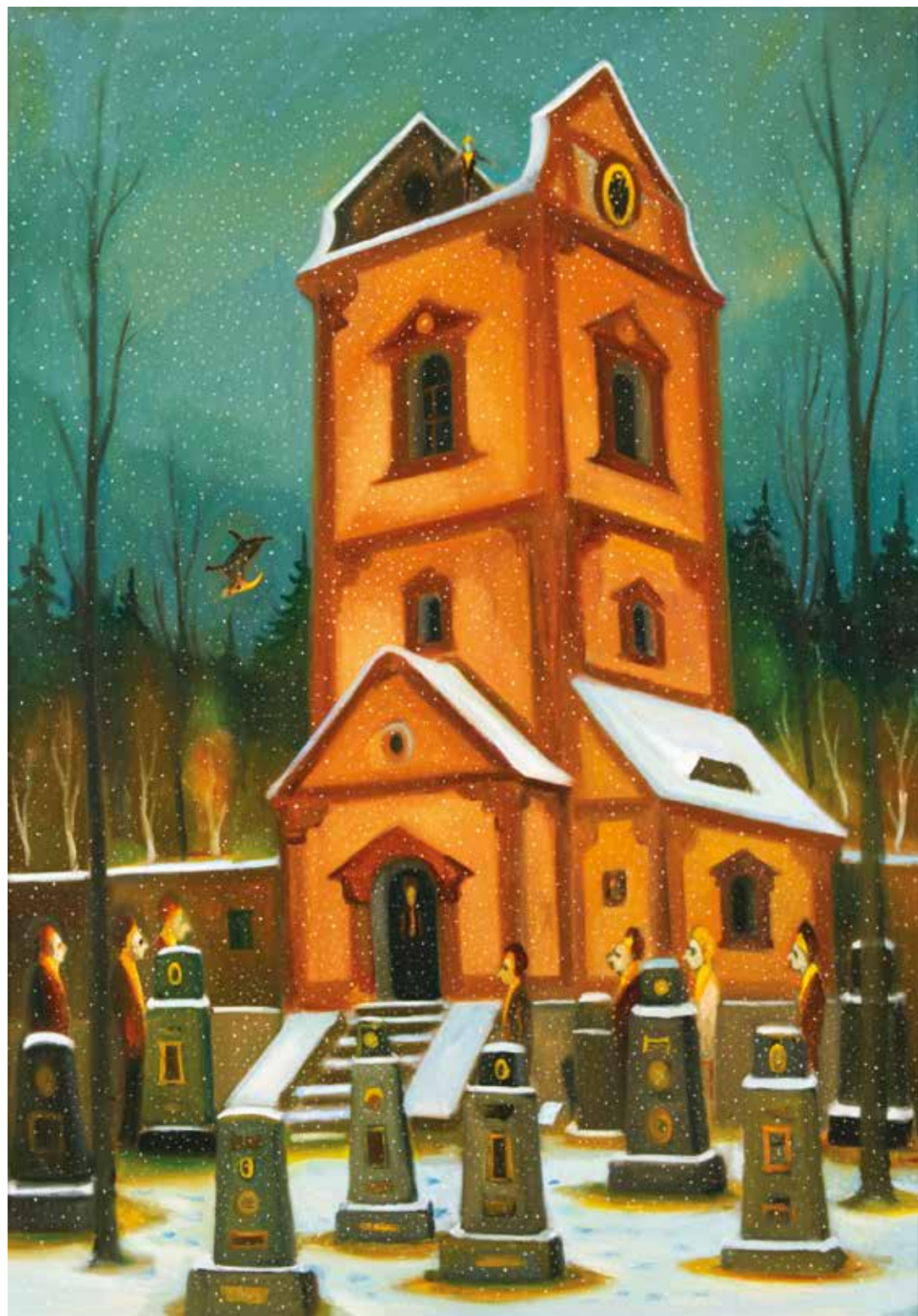
Hned druhý den zpozoroval, že ho na obvyklé cestě do huti provází krákání vran většího hejna. Nic příjemného. Nevěstilo to nic dobrého. Třetí den zpozoroval, že křik vran zesílil a hejno se ještě rozrostlo. Podivil se. Napadlo ho, jestli mu vrány nedávají za vinu smrt ptáčete, které zřejmě patřilo k nim. V tom ho jedna vrána bolestivě klovla do hlavy. Au, vyjel překvapením. Ohnal se po ní, ale dával si pozor, aby ji nezranil. Nechce jí ublížit. Pouze je odhání. Ví, že vrány jsou inteligentnější než většina jiných živočichů a dovedou být pomstychtivé. Ne náhodou mu situace připomněla blízké příbuzné jeho přítelkyně, kterou před pár měsíci opustil.

Výzkumy potvrdily, že krkavcovití mají výbornou paměť na obličeje. Černí ptáci tedy havrani, krkavci, kavky a vrány. Jejich bystrost byla již mnohokrát u zrodu úžasu, který vzbudí v člověku, zjistí-li, jakých šibalských kousků jsou schopni. Že by měli i smysl pro humor? Černý pták je schopen zorganizovat skupinku a dopouštět se koordinovaných útoků na člověka. Krá – krá – krá! Peří černé s modrým leskem, s černými pařáty, i zobák má černý. Sdružují se v hejnech o sto jedincích, společně hřadují. Staví si velká hnízda z větví, které měkce vystýlají travou a chmýřím vysoko ve vidlicích větví stromů, skal či sloupů. Dožívají se i dvaceti let. Žijí monogamně v páru. Jsou věrní.

A zrovna přišli o mládě. Zatoulalo se, zřejmě ve snaze naučit se létat, zamotalo se do sítě. Den za dnem hejno narůstá. Krajinou zní zlověstná předtucha. Krá – krá – krá. Až dosud nebyl zaznamenán jediný případ napadení člověka. Až dosud. Vyděšený sklář propadá úzkosti. S každým dalším dnem, kdy jej cestou provází krákání vran, vyděšeně obrací oči k nebi. Až jednou.

Obzor náhle potemní, krajina se zatáhne černými perutěmi. Muž se v panice rozeběhne a utíká co nejrychleji prázdným prostorem. Uniknout za obzor kdyby tak uměl. Střemhlav za ním vyrazí hejno vran. Není šance jim uniknout. Po chvilce nebožáka povalí k zemi a klovou ostrým zobákem hlava nehlava. Není, kdo by se ho zastal. Kdo by ho osvobodil. Jeho tělo mizí pod černými perutěmi za strašného tlukotu křídel a řevu ptáků. To mám za to, že jsem jim chtěl zachránit ptáče, pomyslí si trpce, dokud má ještě čím by myslel. Než ho definitivně pohltní tma.

KOZEL NA VĚŽI

A jak se na venkově v minulosti symbolicky zbavovali zla, které je mezi lidmi přítomno odne-
paměti? Kamarád mi vyprávěl, že obětinou byl kozel, kterého vytáhli na stříšku věže, tam si ten
chudák naposledy zamečel a poté ho svrhli k zemi. Představa, jak nebohý kozel letí střemhlav
dolů, ve mě vzbuzovala vzrušení i bázeň, až se mi ježily vlasy na hlavě. Kdo ví, co na tom bylo
pravdy.

TROJICE

V Krušných horách, kde samoty kotví mezi hřbety jako osamělé vraky lodí, se šeptem mezi stromy nese příběh o trojici. Svatá ale nebyla. Už se stmívalo, když na dveře jedné z chalup zabouchali dva muži. Dlouho potom, co se rozlila noc, jen hlučná zábava dávala tušit, že dívka, která uvízla mezi muži, úzkost hrdlo svírá. Noc tiše trpí. Až s unaveným ránem se dostaví střízlivost. Dlouho o nich nebylo slyšet. Zmizeli. Asi týden poté se nedaleko odtud toulal houbař, s očima sklopenýma k zemi narazil do stromu, k jehož kmeni byla upoutaná mužská postava. V patách černé díry, z nichž s krví dávno vytekl život. Dívčin otec byl hajný.

Protentokrát však lidské zvěře.

JACHTA

Na Máchově jezeře se v devadesátých letech náhle zjevila jachta. Na místní poměry nezvykle bílá a luxusní. Pyšně se natřásala na hladině a občas se zhoupala v bocích, aby upoutala pozornost. Ani nemusela. I tak svítila až na protější břeh. Vedle okousaných škunerů a bárek s ránami, které jim do dřevěných těl zasadil čas, působila jako zapomenutá, zbloudilá nevěsta, kterou unesli ženichovi.

S rybami pod vodou to ani nehnulo. Zato na břehu se probudila Závist. V lidských očích se odrazila jako v rozbitém zrcadle. Nakřivo se za soumraku táhnou výhružné postavy. A než tma přivítá noc, plamen šlehne krajinou. Jako ohnivý závoj mrtvé nevěsty, co se ženicha nedočkala. Do smrti vrostla její bílá přídě svatebních šatů. A mužům na břehu z té podívané zářily oči. Jak jinak.

Z DENÍKU POLOMRTVÉ

Bizarní vzpomínka. Ztrápená holka, hotová alkoholička, se jednou rozpovídala. Jaké běsy se jí v deliriu honí hlavou? Co zažít nechcete, představit si ale dokážete. Lezou po ní pavouci, z úst i tuční brouci, klove do ní kohout. A myši? Ty ji šimrají a koušou.

DRÁŽĎANY

Nebe plné padajících hvězd? Ale kdepak. Povídalo se, že ten den, kdy bombardovali Drážďany, kdy město bolestí kvílelo v rozvalinách a ztrácelo svou tvář v oblacích kouře, objevily se na nebi stovky padáků. Visely na oblacích jako vzdušné rakety. Až se zvolna a tiše, tak nějak nevšímavě, svým pomalým tempem, poroučely k zemi. Německé stíhačky sestřelily tolik bombardérů najednou, že to bylo až nebezpečně krásné. Oblaka posetá těmi, co stihli na poslední chvíli vyskočit... ale přežili?

ZHRZENÝ MANŽEL

Ve vsi kousek opodál žil manželský pár. V dobrém, ale spíše už ve zlém, mnoho dlouhých let. Muž postavil na pozemku, který odedávna patřil rodině jeho manželky, společný dům. Po rozvodu jí pozemek i dům připadly. Těžce to nesl. Než by se díval, jak si v něm ona při otevřeném okně zvesela tančí po parketách s novým druhem, tak ho raději zapálí.

Jednoho večera se zase dalekohledem závistivě díval oknem do kuchyně. Viděl kouřící talíře polévky i letmé doteky a pohlazení, jimiž se pár utvrzoval v něžné náklonnosti a vzájemnosti citu. Popadla ho nenávist. Neovládl se a dům zapálil.

Vysoko hořelo stavení krajinou. Až ticho nad úsvitem vyjevilo spáleniště. Zůstal jen černý dým, co se ještě nestačil uklidit. Záškodníka brzy dopadli. Dostal pět let nepodmíněně. Tři roky si odseděl. Dům však zapomněli pojistit a tak ženě nezůstalo nic než hromada ohořelých trámů. Po zbytek života jí musel žhář splácet dluh. Po stovkách měsíčně. Největší radostí mu bylo, že jí samotné už nic nezůstalo. Vlastně na tom byli stejně. Fifty fifty. V dobrém i zlém.

BLÁZINEC

V Kytlicích stával ústav pro choromyslné. Vzpomínám si, že jsem jako chlapec se zaujetím pokukoval po jednom, co si u zahradního domku hrával na Kelta. Ta helma s rohy, kterou si s oblibou nasazoval na hlavu, mě přitahovala i děsila zároveň. Ještě dnes, když jedu kolem, mi přeběhne mráz po zádech. Kde jsou ty děti a kde je ten ústav dnes?

Když ráno pohlédlo slunce oknem do talíře se zbytky brouků, zamračil se. Včera se Vavřinec na práci nesoustředil a několik kusů hmyzu, většinou střevlíků a tesaříků mu zůstalo pod rukama. Křehké nožky to nevydržely a odlomily se. Občas cinkla i hlavička. Exponát na výstavu potřebuji doplnit ještě několika běžnými brouky, pomyslel si Vavřinec.

Jeho vášeň pro hmyz nesdílela žádná žena, s níž se dosud setkal. Až teď. Setkal se s ní ve středu v kulturním domě na náměstí, kde se pod sklem vitríny pyšnila část jeho sbírky exotického bodavého a lezoucího hmyzu.

Po návratu z Blízkého Východu za studií entomologie se nakonec rád svěřil klidu sudetské krajiny. Opuštěná a zchátralá stavení ke koupi ještě jsou. Okouzil ho menší statek na odlehlém místě. Mnoho let učil děti v místní malotřídce a brouci byli jeho vášní. Ve sklepech objevil pod vlhkým kamenem celé hnízdo ploštic. Dřevěné krovy a trámy pod střechou vrzaly po zákroku tesaříků pravidelným rytmem. Vedle vzácných a výjimečných druhů hmyzu z ciziny měl v oblíbě i zcela obyčejné brouky, kteří ničím nevynikali, žili si svým běžným životem a lidem byli víceméně na obtíž. Možná právě proto. Na půdě obelhal hnízdo sršňů – zadusil je skleněným poklopem. Pak už jen počkal, až se přestanou hýbat. Srovnal je podle velikosti, že připomínali po bitvě ležící mrtvé vojáky na bojišti.

Ta žena u vitríny, co si zaujatě prohlížela masožravé brouky pod sklem na výstavě jeho exponátů, vzbudila jeho pozornost. Zvědavě si prohlížela přišpendlený hmyz a motýly, úhledně srovnané v řadách. Konečně se osmělil a zeptal se jí, zda by si i ona chtěla zkusit připravit vlastní kousek exponátu a srovnat si hmyz do boxu. Přikývla. A dnes nastal den, kdy má přijít! Rychle sklidit ty potrhané kousky střevlíků z talíře. Vavřinec vkročí do druhého pokoje, otevře skříňku a vytáhne objemnou krabici. Jen tak mezi papíry tam leží usušení motýli a několik skarabeů, které si dovezl od Nilu i z Ománu. Pochlubí se jimi.

Už zvoní! Vstoupila s ní vůně formaldehydu a pach květů ztěžklých uvadáním. V očích lesk a rty potažené výraznou rtěnkou. Krve by se v něm nedořezal.

Zůstali spolu celý den. Když už večer otvíral dveře, že se rozloučí, oba měli upito. Na stole ve váze kytice z řebříčku bertrandu a nať yzopu. Ta druhá chutná i včelkám. Bylinku ve středověku používala s oblibou i abatyše Hildegarda. S medem přidávala do vína a zchladlé se pak užívalo jako lék. Medicinální víno. Pro slabé na plíce, krev a celoživotní rekonvalescenty. Už ani neví, kolik skleniček vlastně vypili. Po velmi malých dávkách, ale dlouhodobě, je to přece lék proti strážnímu životu. „Byliny jsou tu s námi po tisíce let“, poznamená ona a vyjde ven, aby se nadechla večerního soumraku. Žena s pozapomenutou touhou v očích.

Vavřinec se okouzleně vydá za ní. Přehlédne kus odpadlého kamene z pískovce, zakopne a natáhne se na dvore před chalupou.

Probudí ho až šelest. Cosi ho lechtá po tváři. Když otevře oči, zdráhá se uvěřit. Nemůže se rozpomenout. Paměť mu neodpovídá. Všude kolem zuří třepot motýlích křídel. Stovky motýlů. Tisíce! Uprostřed nich na zemi leží Ona. Z úst ji lezou brouci.

POSED

Na konci vesnice, kde se pěšina stáčí do lesa, stával posed. Myslivci v něm číhali na zvěř a dost možná i nějaké to randění za tmy tam proběhlo. Jednoho rána, kdy se vůně mechu a lesa vynořila nad stromy, se z posedu houpá temná silueta. „Oběšenec!“ – křičí chlapec, co proběhl kolem. Myslivec se oběsil. Z nešťastné lásky k vdané brunetě za sebou zavřel život.

PROVINILÝ MANŽEL

Imrich podváděl ženu. Jak se s tím vyrovnat? Bublalo to v něm. Svědomí kousalo jako hladová veverka zásoby lískových oříšků v předjaří. Až jednoho dne už to nevydržel a přiznal se jí. Výraz v ženině tváři nevěstil nic dobrého. I vzduch zesinal. Nevěrník se obává nejhoršího. Hlavu vtáhne mezi ramena. Kéž by se stal neviditelným. Žena na něj pohlédne a odmlčí se. Imrich očekává nejhorší. To, co si zasloužím, týrá se v myšlenkách muž a zavře oči.

Když tu cítí, že ho manželka bere za ruce, obejmě ho a utěšuje, ať prý si to tak nebere. Imrich na ni nevěřičně zírá. Oči mu lezou z důlků! Nechápe. Co se děje? Pomalu se zvedne a zmizí. Neví se kam. Večer se nevrátí domů. Druhý den, ani třetí, ani desátý. Ani dvacátý pátý. Nikdo o něm už nic neví. Ještě půl roku jezdí žena na prosekturu, aby případně ztotožnila mrtvolu, kterou dnes odkudsi přivezli.

Až tak po měsíci...z lesa přivezou trup, co býval mužem. Větev nad ním uhnula. Praskla pod tíhou oběšence, který vysoko se houpal. Svědomí ho neuneslo. Zradilo. Jako on ji.

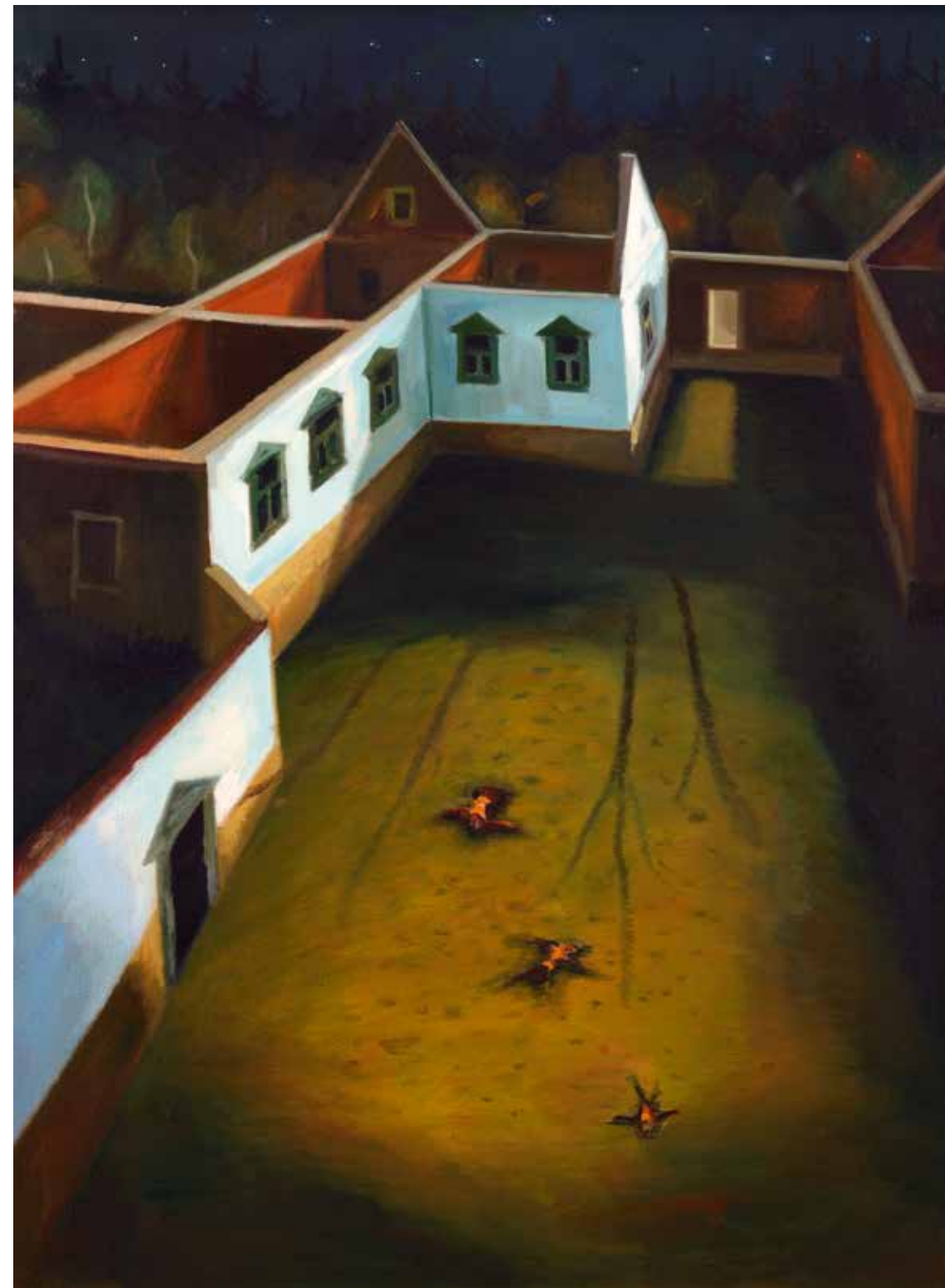
SLEPICE

Sousedka odnaproti chovala slepice. Jakmile dostala chuť na polévku, došla si pro špalek a sekyrku a pak už jsme jen nevěřicně zírali, co se děje. Přes plot odskakovaly useknuté hlavičky, tu a tam i nebohá slípka bez hlavy sama přilétla. Sousedka si pro ni přišla a za chvíli už milá slípka oškubána bublala v polévce. Naše chvílka se přiblížila: tajně, aby nám to nikdo nepřekazil, jsme sesbírali kohoutí a slepičí hlavičky, napichovali je na kůly a šermovali s nimi jako rytíři s kopími na soubojích. To byla teprve paráda!

RUDÉ GARDY

Na okraji Protektorátu Čechy a Morava, kousek od Liběchova, žila smíšená rodina. On pracoval jako brusič skla, ona se starala o domácnost. Čech a Němka. Děti neměli. Když vesnicí táhly Rudé gardy s páskou na paži, roztráslly se v oknech tabulky. Zimnice obcházela dvůr. Úlekem se podlomila kolena. Dovnitř vtrhly zablácené, krví umazané holínky a psi se rozštěkali. Zlé ruce potrhaly šaty ženě, co najednou i dýchat zapomněla. Polili její bledé, zostuzené tělo páchnoucím horkým dehtem, temnějším než smrt. Z postele strhli duchnu, tu rozřízli ostrým nožem. Zvedli ji nad ženu polomrtvou strachy.

Pokoj ovládne křehkost bílých periček. Jsou všude. Něha jen zdánlivá zahalí ubohou, dehtem oděnou. Dechu se jí nedostává. Ještě naposledy. Hrůzou cepení. Před výstřelem.

OHŇOSTROJ

Ke konci léta jsme si u hřbitovní kaple hráli na ohňostroj. S balíkem slámy jsme vyšplhali na věžičku (nebo to byla márnice?), cupovali ho a po malých kousíčkách zapalovali. V hrobové tmě a tichu nebožtíků jsme je házeli dolů. Ten magický pocit prskání světýlek si vybavuji ještě dnes.

STOH

Míval halucinace. Vidiny. Den po dni stále častěji. Výčitky. Co měl udělat a neudělal. Co udělat neměl. Musel či nemusel. Vyběhl na louku. V pochybnostech se svíjel jako klubko hadů. Jak se jen zbavit vtíravých myšlenek. Pocity viny sílí. Míval to často. Sousedé si šuškali o muži, který pobíhá splašený po louce nad rybníkem. Čím dál rychleji. Čím dál častěji. Že by před něčím utíkal? Nikoho neviděli. Až jednou to přišlo. Vybuchla mu hlava. Běží loukou s hlavou v jednom plameni. Křičí a utíká. Prchá. Před čím? Zdáлки je vidět, jak mu ohnivá koule syčí po obličejí. V zoufalství a na poslední chvíli vrazí hlavu do stohu. Ve snaze se zachránit podpálí zemědělskému statku letní sklizeň. A to už jsou zoufalí i místní. Jako když na konci léta vhodíš sirku do hromádky suchých větviček. Pětimetrový stoh vzplane ve vteřině.

OPILÝ NA HŘBITOVĚ

V malé obci nedaleko České Kamenice místním obyvatelům zoufale chyběla hospoda. Chlapi museli za skleničkou a povyražením do vedlejší vesnice. Cestu si krátili lesem, kde mezi stromy smutně vyčuhovaly pozůstatky německého hřbitova. Stávalo se, že při zpáteční cestě se nejednomu z nich podlomila kolena, zatočila hlava a on se svalil mezi náhrobky. V mrazivé dece by usnul navěky, nebýt kumpánů, co ho jako polomrtvou kozu popadli za nohu a odtáhli sněhem domů.

ZLATÝ HŘEB

Dnes už byste ho v těch rozvalinách těžko hledali. Ještě před sedmdesáti lety tam stál. Lovecký zámček. Okrové zdi svítily přes stromy z mýtiny, která voněla po mechu a lesním ovoci. Teď už jen torzo dávalo tušit, že budova vyhořela za podivných okolností. Po druhé světové válce. Od té doby v něm prý strašilo.

Rodina, která v něm žila, nepatřila k aristokracii, ale k těm dobře zajištěným ano. Otec, matka a dcerky dvojčata. Bratranec, který neměl kam jít. Jedna z dívek studovala za první republiky výrazový tanec ve Vídni a jako primabalerína sklízela úspěchy i po Evropě. Přestože byli českého původu, přihlásila se rodina v průběhu čtyřicátých let k německé národnosti, což se o pár let později obrátilo proti nim.

Poté, co do Sudet vtrhly v roce 1945 Rudé gardy, byl zámček vypleněn a o osudu jeho obyvatel se mnoho neví. Spíše tuší. Pamětníci těch událostí z blízké vesnice za lesem buď zemřeli, nebo mlčí jako hrob. Asi vědí proč.

O jedné z dcer se dlouho šeptem nese, že byla znásilněna, zohavena a pohozena u nedaleké tůně. Do krásy rostlé tělo vrahové pořezali a ubodali. Aby toho nebylo málo, tváře baletky prorazili zlatým hřebem, co našli v domě. Když prý tančila jako extra třída na světových pódiiích, tak ať sklízí potlesk i v záhrobí. S propíchnutými ústy už stejně nepromluví. Možná ji nějaký zbloudilec v lese ještě zahlédne, jak smutně tančí na říčce. Možná je to jen fantazírování opilce. Co kolem prošel a upadl do sněhu.

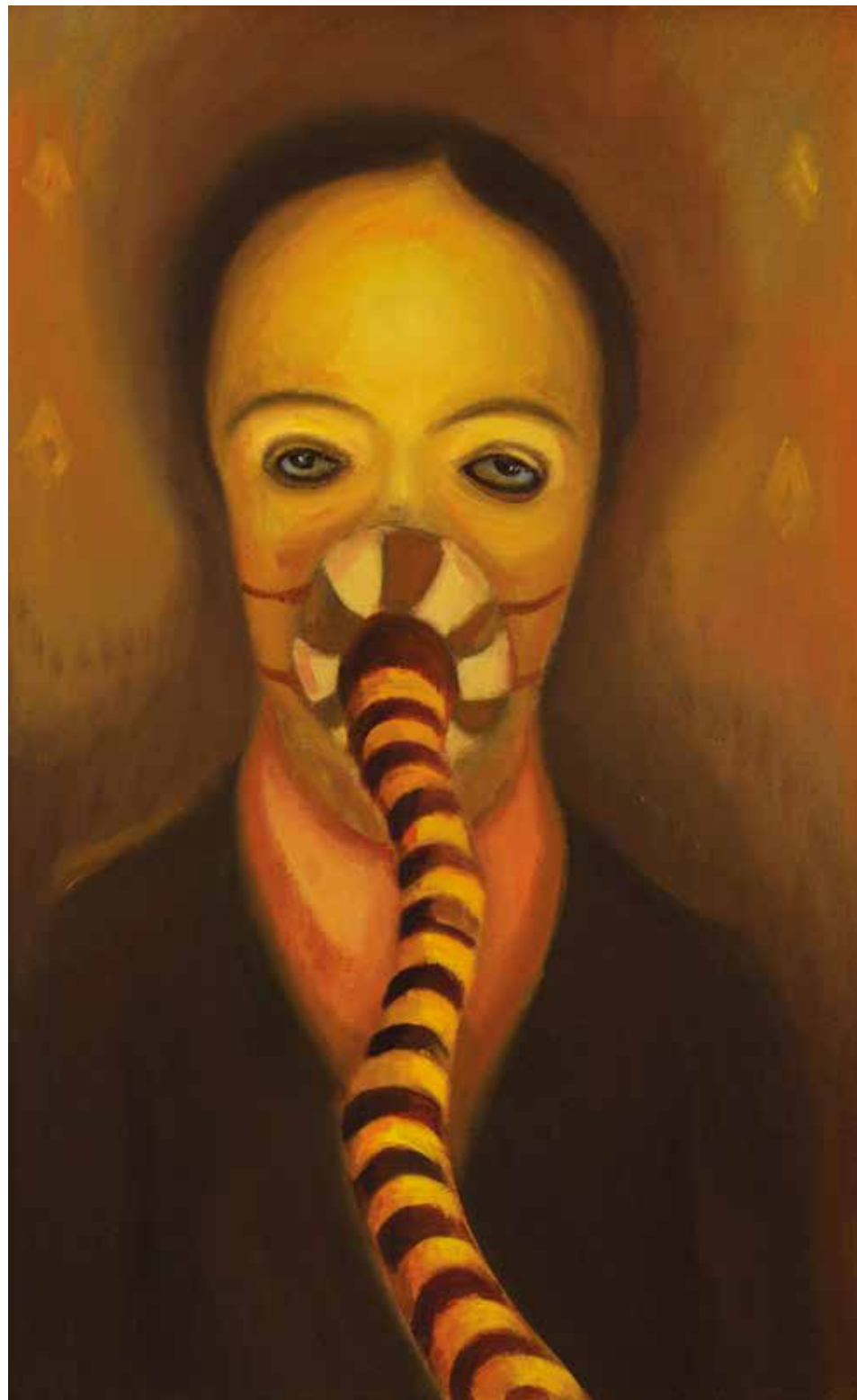
HLAVA

Hned za naší vesnicí, kde nejistě postává řídký les, se ve skále choulí kaplička. V blízkosti si rády hrávaly děti, a když se jednoho odpoledne přiřítíl chlapec vyděšený tak, že ani nemohl mluvit, bylo jasné, že se semlelo cosi děsivého. V kapličce se objevila hlava babky napíchnutá na klacek! Co se té nebožačce přihodilo? Kdo jí to udělal? A proč? Na samotě, kde bydlela, ji v noci někdo přepadl a oloupil. S hlavou si po dvoře ten lotr kopal jako s míčem, aby ji neuctivě narazil na latku z plotu a vystavil do kapličky. Aby toho nebylo málo, ještě přiklopil skleněným poklopem jako sýr. Za soumraku, kdy poslední sluneční paprsky dosedly na sklo, zářila hlava přízračně i mysticky jako na oltáři. Nevědět, co se stalo, tvář světice nebo Buddhy.

ZABIJAČKA

Někdy koncem sedmdesátých let zatkla Veřejná bezpečnost, strážkyně tehdejšího klidu a míru, místního hrobníka. Až později se provalilo, že šmelil s vepřovým masem z vlastní porážky. Na tom by nebylo ještě nic neobvyklého. Maso prodával hospodskému a ten z něj vařil guláš. Pro hosty jako gáblík k pivu. Potíž byla v tom, že nic netušící prasátka dokrmoval částmi lidských těl vykopanými po nocích. Hrobař tak pohostil půlku vesnice a přilehlé okolí. A nikdo nic netušil. Co ale teď s tou krajinou lidojedů? Otočme list.

MÍCHAČKA

Nedaleko odtud, hned za lesem v sousední vesnici, žil Václav. Podivín, co krmil vepře u táty v chlívků. To chtěl takhle jednou po obědě vyspravit zídku. Lopatou si přidával písek do míchačky, když na něj houknul soused přes plot: „Václave...jd...s...mnou...nebo ne?“ „Co říkáš?“ „Nerozumím ti,“ křikl na něj Václav zpátky. „Je tady hluk z míchačky!“ Obešel ji a natáhl ruku po vypínači. V mžiku se skácel k zemi jako podťatý. Lopata, kterou zapomněl v bubnu, ho tak silně udeřila do hlavy, že okamžitě ztratil vědomí. Soused rychle přeskočil plot a zkusil ho křísit, ale nadějně to nevypadalo. Odvezla ho záchranka.

Po dvou týdnech se Václav vrátil domů. Nepřítomný pohled všechny překvapil. Dával tušit náhlou změnu. Ve dveřích zakopl o práh. Praštil se do čela. Kousnul se do rtu. Vyrázil si zub. Kdepak. Ještě mnohem hůř. Neodpovídá na pozdrav. Děsí pohledem, který se někam zatoulal. Ztratil přítomnost.

Už ani neví, jak se jmenuje.

VÁLKA

V Rabštejně si Němci za druhé světové války zřídili koncentrační tábor. Vězně tam přinutili vyrábět součástky do letadel. Za kus shnilé brambory v polévce navíc. Za bídny život i bez toho. Pro německé dozorce tam pracovaly i ženy. I jinak. O jedné z nich se vědělo, že posloužila jako prostitutka. Na konci války ji chytili a ostříhali dohola. Doslova ji oholili hlavu jako zmoklému kuřeti. Vyděšenou ji za krk přivázali k hlavní protiletadlového děla. A tu pak zvedli. Planoucíma očima zírali, jak se ubohá houpe smrti vstříc. Prý si to už nepamatují. Říkají.

NECHTĚNÝ

V poslední chalupě na samotě pod lesem žilo dítě. Mrzáček. Narodilo se úplně znetvořené. Matce bláznivce a otci opilci. Na venkově není zvykem zbavit se dítěte odsunutím do ústavu. U lesa na samotě nějak přežije a nebude tolik na očích. V těžkých chvílích uvažovali o tom, že ho přece jen svěří řádovým sestrám, které se o něj s péčí postarají a budou ho milovat navzdory postižení. Alibismus. Chlapec rostl. Velmi hodný a chytrý, děti ve vsi si s ním rády hrály, vozily ho v kočárku a chránily před těmi, kdož se mu posmívali. I v kostele měl svoji židličku, aby mohl zpívat s ostatními.

Chlapec vyrostl v muže. Dívky jej ignorovaly. Žil sám. Rodiče již zemřeli. Uvědomoval si, že přes svoje postižení nebude snadné, aby žil s druhou bytostí, která jej bude milovat a on ji. Netrpěl záští. Jen byl jiný. Lidé si říkali, že je divný. Vyhýbali se mu. On věděl, co je stesk za steskem. A touha.

Někdy se za bouřky nebo v její blízkosti objevuje kulový blesk. Nezřídka i po úderu klasického blesku. Vynořuje se z komínového otvoru nebo kamen. Když je dobře naladěný, zmizí potichu v elektrické zásuvce poblíž nějakého vodiče. Pokud si neusmýslí zakousnout se do mobilu a zničit ho. Nebo rozmetat nábytek po světnici, vždyť umí vletět i oknem. Šíří kolem sebe pocit strachu, tísně, tlakem dovede rozpínat prostor kolem sebe.

Ohniváč rád i několik minut. Někdy sedne i na starou hrušku a rozštípe ji na třísky během vteřiny. Jindy ukáže, jak umí bez doteku procházet předměty, často sleduje nějaký elektroodič jako svého blízkého příbuzného. Sleduje elektrické vedení v krajině i v domě. Bzučivý až vrčivý ohniváč tiše popraskává, dokud se nerozhodne udeřit. Miluje bouřky a její výboje. Krmí se jimi, roste a sílí, nabývá na energii a projevuje se prudkým pohybem. Mateřský blesk je matkou, co přivede na svět synka – kulový blesk. Ohniváč je věrný sám sobě. Zachovává zákon v samotné podstatě. Zapomněním způsobuje ztrátu. Sankcí je odměna nebo trest. Očisti se nebo uhoř! Tradice ohně žádá odstranit překážky na cestě. Poznáním temným, ale živoucím, neuchopitelným, nejasným. Zpupnost směřuje ke zlu. Očistný oheň není bázlivý a ustrašený. Tryská z hlubin lidské podstaty, nespoutaný a nepotlačitelný. Přesto se ho lidé bojí. Podobně jako se bojí lidského znetvoření. Jinakosti.

MOROVÝ DOKTOR

Morový doktor v Čechách? Jako děti jsme se strašili historkou, že u rybníka v lese, když padne soumrak a stíny nesnesitelně natahují dlouhé nohy, potkáme morového doktora, co se ztěžka brodí černou vodou, na zádech rozsvícenou lucernu. S upřeným pohledem, bez jediného slova, se k nám přibližuje. Bude nás chtít utopit, stáhnout s sebou, odvézt loďkou bůhví kam...do neznáma na druhý břeh, odkud už není cesty zpět? A jak se objeví, tak i zmizí. Někde tam. Vráť se? A kdy?

SVĚTLUŠKA

Husto v lese. Tma. Stromy tiše stojí. Jako vojáci v řadách. Vzdychnou si. To když smrt projde těsně kolem. Nikdy nevíš, co se může stát. A ty budeš první na ráně. Zdálo se slyšet nějaký hluk. Přibližuje se. Možná to mělo být jinak. Světlice náhle ozáří kmeny stromů. Krajinou lesa proletí líně nad vodou jako bájný Fénix, ale zemská přitažlivost je neúprosná. Zasyčí na hladině. Vážka se zlatenými křídly. Ještě chvíli osvětluje, co je nocí v nás. Světluška, co nechce zemřít. Naděje.

JELEN A RUS

Ralsko v Máchově poetickém kraji borů a roklí bylo za bolševika vyhlášeno přítomností ruského vojska.

To takhle jednou vojáci po celém dni, prokousaném nudou, nicneděláním a vodkou až do večera, dostali chuť na zvěřinu. Co s tím? Opilá hlava si vybavila, jak se loví medvěd za Uralem, popadli plamenomet a vyrazili. S alkoholem v srdci i žilách se jim pěníla krev. Aby se nesrazila, přilévali si vydatně do krkavic mohutnými dávkami. S očima vypoulenýma a dechem jako z lihovaru se dovalili na okraj lesa, kde si matně vzpomněli, že tam stojí posed. Jelena vyhlíželi, když se stmívalo. Zacílili hned, jak se jim před očima zjevilo paroží. Ohlušující výbuch! Z posedu vyrazila záře plamenometu směrem k jelenovi. Ten ale hodil bílým zadkem a zmizel v houštině. Zato na opačném konci hořeli hned dva. Spálení jako zapomenuté topinky v toustovači.

Opilci z Volgogradu.

HAVÁRIE

Soused ze vsi, o kterém se vědělo, že bez několika vypitých lahví denně neusne, pracoval u plynařů. Jednou spěchal k havárii ve stavení, v němž bouchlo potrubí. Vyprávěl, že když se blížil k domu, kolem se náhle rozsvítilo: jako přízrak se táhl krajinou ohnivý had. Uhranutě přihlížel. Zachraňovat už nebylo co.

UPÍR

Hřbitov u lesa hodně pamatoval. Pršelo a smrákalo se na něm stejně jako všude jinde. V dobách mého dětství se neslo vesnicí, že v márnici straší. Oči dokořán jsme měli z představy, co by se nám mohlo stát, kdyby nás tam omylem někdo v noci zavřel. Přes den jsme si v márnici rádi hrávali na vojáčky. Pod katafalk se dalo i schovat, pokud na něm v rakvi nespočíval nebožtík. A nejspíš v ní i někdy ležel, to už jsme si netroufli zjišťovat. Co kdyby na nás vykoukl upír! Krvavé oči a nehty, co umí sedřít kůži z těla. Zuby poranit hrdlo. I nás proměnit v příšery, co se prokousávají nocí. Obcházeli jsme kolem s pocitem...co kdyby a možná a doma pak za sebou raději zamkli dveře.

PROCESÍ

Tajuplnost maškar, procesí a masopustů mě přitahovala odedávna. Masky mi od dětských let připadaly jako brána do duše, kdy člověk jejich nasazením odhodí své úzkosti, obavy, běsy i utkvělé představy, co mu nedají spát ani v noci. Rej masek a maškar, rozvernost fašanku, jásová barevnost a možnost být na pár hodin čím chceš, se mi ve vzpomínce objevuje a zase mizí ještě teď. Nevěsta i smrt, kohout i šašek, bába s dědkem... sami sobě vlastní maškarou mezi světlem a tmou.

NOC OHŇŮ

Mezi jarní rovnodenností a letním slunovratem se oslavuje svátek „zářivého ohně“. Zima už nadobro skončila a léto už se chystá vyrazit do polí a luk. Ta noc je obdobím „bezčasí“, kdy se oba světy živých a mrtvých spojují, komunikují mezi sebou a magické pouto zesiluje. Na hranici temné a světlé poloviny roku. Oslavy, rituály a ohně mají zaručit, že teplo slunečních paprsků a vláha deště promění po studené zimě půdu opět v plodivou. Se soumrakem se zapaluje posvátný oheň, který nabyl očišťující a léčivou sílu.

Noc ohňů. Jako ochrana před zlou mocí se nade dveře věší byliny, černobýl a lipové ratolesti. Aby se odehnaly čarodějnice, praská se bičem a mlátí do nádobí. Síla přírody a moc posvátného kruhu je jarní oslavou, kdy definitivně končí vláda temnoty, zimy, bohyně Morany a začíná plodné období bohyně Vesny, Živy.

Na starých kultovních místech se v tu noc házely do vzduchu košťata, aby se zahnyly čarodějnice jako síly temnoty, co s ďábly plodí nečisté potomky. Oslava plodnosti přírody jako symbol mysticko-erotického spojení a ženské energie v hloubi přírody s využitím očištné síly ohně. Dřevo na posvátný oheň, který se rozvoní šalvějí, pelyňkem a pryskyřicí. Oslava hudbou, tancem a hostinou, která zpečetí událost v tradici opakování. Nedílnou součástí života lidí na venkově se stala lidová magie. Lékařskou péči nahrazovali ranhojiči a bylinkářky, při zrození nového života asistovaly porodní báby a různé vědmy pomáhaly vyrovnat se s nepřízní osudu. Opravdový hon na čarodějnice, nevinné lidi, oběti pověr a závisti, vrcholil v novověku v 16.–17. století, kdy na hranicích uhořelo asi padesát tisíc žen.

Oheň symbolicky představuje Slunce. V ohni se zapalují košťata, jimiž se krouží, z kopců se pouští hořící kola či sudy, symbolizující Slunce, které putuje po obloze. Magická noc očisty ohněm, v němž se pálí vše nedobré. Uklízí se chlévy, věší větvičky za oknem pro ochranu před zlou silou. V předvečer prvního Máje se staví májka jako symbol námluv a plodnosti. Karneval vrací slávu tradici. Vztahem mezi věcmi a jevy ožívá snaha ovládat přírodní zákonitosti. Zvyklostí je upalovat figurínu čarodějnice. Skok přes oheň je rituálem přechodu ze světa světského do posvátného. Svět, který končí, jiný začíná. Proto i „hranice“ ze dřeva.

SVÁTEK MRTVÝCH

Přichází zima a s ní se vrací i temnota. Mezi mrtvými a živými se otevírají brány. Nastává doba uctívání předků. Vzpomíná se na blízké zesnulé. I domy si připomínaly dřívější obyvatele – zdobilo se kouskem jalovce a tisu, aby se uzavřely staré křivdy a příkoří. Věty, co se nestihly dokončit.

Hřbitovy, zvláště ty na venkově, nabývají zvláštní atmosféry. Pečlivě uklizeno, shrabané a odvezené listí, hroby bohatě ozdobené a všude spousta světýlek. S pohnutím hledí pozůstalí na tu krásu. Zapálením svíčky přinesli zesnulému oběť a vůbec si neuvědomují, že v tradici navázali na řetěz pradávných obřadů. Pohřeb a poslední rozloučení se zesnulým důsledně odděluje svět živých od světa mrtvých. Kousek odtud se pod lesem krčí jeden z těch malebných venkovských hřbitůvků, na němž se stále pohřbívá.

Mezi dalšími zesnulými zde spočívá i urna s popelem ženy, která si ještě za života nerozuměla se svým už tehdy dospělým synem. Neměla v lásce ani jeho manželku, ani jejich děti. Jak už to bývá, představu o tom všem měla jinou. Hádky mezi nimi sílily, až se přestali stýkat docela. Pak zemřela. Po smrti jí syn zařídil pohřeb a čas od času se vydával na hřbitov, aby hrob upravil a ozdobil květinou.

Zdálo se však, že zesnulá matka jej odmítala i po smrti. Jednou se mu cestou k hrobu porouchalo auto, podruhé jej z cesty odvolala neodkladná událost, jindy povodeň či sněhová kalamita odřízla cestu k matce. Dokonce i strom padlý přes cestu ho varoval: Nejezdi! Nevýřízené účty, pocity křivdy, zášť, nenávisť, ale i snaha urovnat vztahy alespoň po smrti jsou motivy, se kterými se raději nikomu nesvěřoval, aby nebyl za blázna. Že se s ním matka „hádá“ dál a návštěvy u hrobu si nepřeje.

Z noci na první listopad nastává magický čas jednoho ze svátků ohně. Promluvit na zesnulého, který nějak obtěžuje, požádat ho, aby odešel do říše světla, kde duše dojde klidu, patřilo k tradici našich předků. Věřilo se v sílu očištného ohně. Sny o duších a členech rodiny v tyto dny pomohou pochopit smysl a přijmout to, co má přijít. Nebo se pokusit provést změnu. Přítomnost je silnější než jakákoliv minulost. I ta sžíravá.

V temné noci shoří i loutky vycpané slámou a s nimi i všechno zlo, které se v ohni rituálně spálí. Od archaických dob je Spirálová baba jinak Stařena, spojována se smrtí. Ale i znovuzrozením. V kouzelném kotli vaří lektvary a umožňuje tak svým hrdinům získat nadpřirozené schopnosti. Kdoví, jakých dalších podob může tento archetyp nabýt? Úsvitem končí magie noci. Krajinou se táhnou stíny, které je lépe si udobřit. Zahubit zlé mocnosti z říše temnot, spálit v plameni, aby mezi nás mohl vstoupit nový den. Krajinou živých a mrtvých hodují uprostřed světél. Piknik trvá až do rána.

KONEC OKUPACE

Stalo se to za jednoho z těch teplých letních večerů v roce 1991. Z naší vlasti dnes odešel poslední ruský voják. Ten pocit radostné úlevy, který nás ovládl, si vybavuji ještě dnes. Opuštěný vojenský sklad v Mimoni skrýval nejedno překvapení. Těžko mu po tolika letech s nenáviděnými okupanty za zády odolat. Zvědavost zvítězila. Pootevřená vrata budovy se ochotně nabídla sama. V koutě se bázlivě krčila hromada zapomenutých sovětských vlajek. Srp, kladivo a hvězda, co se k nim nerada připojila. S kamarády jsme vlajky vytáhli až ke hrázi rybníka a zapálili. V ohni vzplálo více než dvacet let okupace a útlaku. Přihažovali jsme jednu po druhé a užívali si ten pocit náhlé svobody. Plameny šlehaly a svítily vysoko do nebes. Život nám připadal tak krásný a plný naděje! V ten okamžik se nad námi otevřela obloha i celý svět bez jediného mráčku.

PADESÁT PŘÍPADŮ MALÍŘE VALEČKY

Sepsala © Jolana Pastor, 2022

Předmluva © Jaroslav Rudiš, 2022

Grafická úprava Marek Jodas

Zvláštní poděkování Adamu Hnojilovi

Fotografie Ota Palán

Jazykové korektury

Vydalo nakladatelství Paper Jam

ISBN